

3

Vragenuur: Vragen Teunissen

Vragen van het lid Teunissen aan de minister voor Klimaat en Energie over **het feit dat minder vlees eten ontbreekt in de EZK-campagne voor de Nationale Klimaatweek.**

De voorzitter:

Ik heet de minister voor Klimaat en Energie van harte welkom in ons midden. Ik nodig mevrouw Teunissen uit om haar mondelinge vraag aan de minister te stellen, over het feit dat minder vlees eten ontbreekt in de EZK-campagne voor de Nationale Klimaatweek. Het woord is aan mevrouw Teunissen van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Voorzitter, dank u wel. Het is de Nationale Klimaatweek. De minister voor Klimaat en Energie is de initiatiefnemer. Het is op zich een goed initiatief, maar veel mensen doen al hun best, en de grote vervuilers komen er maar mee weg. Het kabinet onderneemt zelf nauwelijks actie. Vanmiddag gaan we zien dat de klimaatdoelen waarschijnlijk weer heel ver uit zicht zijn. Ik zou dus zeggen: een betere wereld begint niet bij de burger, maar bij de minister.

Maar goed, als we dan toch kijken naar die klimaatcampagne, valt ons echt iets heel frappants op. Die geeft Nederlanders op social media allerlei adviezen om de uitstoot van broeikasgassen te beperken: douch vaker koud, ga meer carpoolen, vervang je gloeilampen. We zien in het klimaatfilmje een grote landelijke supermarkt voorbijkomen die circulair gebouwd is, maar zo'n supermarkt ligt wel vol met kiloknallers. Over minder vlees eten wordt weer gezwegen in alle talen, behalve ergens ver weg in een hoekje op de website weggemoffeld. Vorige keer was het precies hetzelfde. Vorig jaar heeft de minister van LNV, van Landbouw, eigenhandig minder vlees eten uit de klimaatcampagne geschrapt, zo blijkt uit Wob-documenten.

Voorzitter. Het kabinet kiest consequent voor de weg van de minste weerstand en houdt grote vervuilers, zoals de vleessector, de hand boven het hoofd. Minder vlees eten is nog altijd een klimaat taboe. Dat kunnen we ons niet veroorloven, want als we de vleesconsumptie niet drastisch verminderen, warmt de aarde gevaarlijk op. Het WNF zei vorige week nog: de toekomst van de aarde ligt op ons bord, dus moeten we inzetten op een plantaardig dieet. Het IPCC zegt dat minder vlees eten nodig is om het anderhalve gradendoel te halen. Nu is er een Nationale Klimaatweek en dreigt weer de kans te worden gemist om minder vlees eten een speerpunt te maken van het klimaatbeleid. De minister heeft allang erkend dat een plantaardig dieet nodig is om de klimaatdoelen te halen. Mijn eerste vraag is dan ook: waarom maakt hij minder vlees eten niet tot speerpunt van de klimaatcampagne?

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Jetten:

Dank u wel, voorzitter, en ook dank aan mevrouw Teunissen dat we via dit vragenuur aandacht kunnen besteden aan de Nationale Klimaatweek. Het is de derde keer dat we die organiseren. Het is een heel mooie manier voor de inwoners en bedrijven in Nederland om tips uit te wisselen over hoe je duurzamer kan leven. Er ligt wat mij betreft tijdens de Nationale Klimaatweek helemaal geen taboe op het thema minder vlees eten, want zoals mevrouw Teunissen zelf ook aangaf, is de overstap naar een meer plantaardig dieet een erg belangrijk onderdeel van onze noodzakelijke gedragsverandering om de opwarming van de aarde te voorkomen. Op de website van de Nationale Klimaatweek vindt u dan ook verschillende initiatieven van bedrijven die bezig zijn met meer plantaardig eten, en verschillende tips van klimaatburgemeesters. Dat zijn Nederlanders die andere mensen helpen om duurzamer door het leven te gaan. Ook daar zijn tips te vinden over hoe je op een laagdrempelige en leuke manier minder vlees, meer plantaardig en meer peulvruchten kan eten. Wat mij betreft ligt er dus geen enkel taboe op het thema minder vlees eten. En zoals ik al eerder aan mevrouw Teunissen heb aangegeven, komen we de komende tijd met meer gedragscampagnes waar de omslag naar een meer plantaardig dieet onderdeel van is.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Ik ben heel blij dat de minister zegt dat er geen taboe heerst op minder vlees eten. Dat is heel goed. Maar als ik kijk naar het klimaatfilmje en naar de socialmedia-uitingen die bij de lancering van de Klimaatweek zijn gedaan, dan zie ik voedsel en minder vlees eten daar op geen enkele manier in voorbijkomen. Ik ben dus heel erg benieuwd hoe de minister gaat bijdragen aan het bewustzijn dat minder vlees eten nodig is om de klimaatdoelen te halen. Hoe gaat hij dat doen? Betreft hij daarbij ook het eerlijke verhaal over wat minder vlees eten gaat betekenen voor onze klimaatdoelen?

Minister Jetten:

Ik wil het allereerst hebben over de tips die tijdens de Nationale Klimaatweek worden uitgewisseld via social media en de website nkw2022.nl. Wij hebben daar vanuit het kabinet geen selectie in gemaakt. Gemeentes, bedrijven en inwoners konden zichzelf aanmelden als klimaatburgemeester of klimaatsteunster om zo goede ideeën te delen, zoals het isoleren van huizen, het helpen van anderen bij energiebesparing en consuminderen. Ook een ander dieet is daar een onderdeel van. Wat u ziet op de website, is zelf aangemeld door de klimaatburgemeesters en de klimaatsteunsters. Daar heeft geen selectie van mij tussen gezeten.

Mevrouw Teunissen zegt: ik mis het thema minder vlees eten op de social media. Ik denk dat ze dan vooral doelt op de lopende Instagramcampagne. Ik ga kijken wat daar deze week nog van langskomt, maar op de website nkw2022.nl is het sowieso terug te vinden.

Voorzitter. Wat gaan we meer in z'n algemeenheid doen in de komende tijd rondom gedragsverandering? Ik heb aan het begin van dit jaar gedragswetenschappers gevraagd om ons te adviseren over hoe we mensen kunnen helpen bij duurzaam gedrag. Heel veel mensen willen graag een steentje bijdragen, maar ze weten vaak niet hoe. We hebben

al een specifiek advies gekregen over gedragsverandering ten aanzien van de gebouwde omgeving en bij mkb'ers. Er komt ook nog een advies over gedragsverandering rondom voedsel. Dat ga ik gebruiken bij alle volgende klimaatcampagnes die we vormgeven en bij de verdere aanscherping van het klimaatbeleid. Dat is ook nodig, want de collega van LNV en de collega voor Natuur en Stikstof zijn bezig met de uitwerking van de Nationale Eiwitstrategie. Richting 2030 willen we een verschuiving van deels dierlijk voedsel naar meer plantaardig voedsel. Een onderdeel daarvan is de vraag hoe we consumenten het juiste advies en het juiste handelingsperspectief kunnen geven om meer plantaardige keuzes te maken in de supermarkt en op andere plekken waar mensen voedsel kopen.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Dat klinkt allemaal heel mooi en dat is ook hard nodig, maar het is nog heel vaag. Als ik concreet naar de Nationale Klimaatweek kijk, zie ik nergens maar dan ook nergens in de socialmedia-uitingen staan dat we minder vlees moeten eten om de klimaatdoelen te halen. De minister zegt: ik heb daar geen regie op gevoerd. Maar dat is precies wat er ontbreekt. Er moet meer regie op dit soort zaken komen. Dat is ook precies wat ik aan de minister vraag: maak er een speerpunt van. Hij heeft wel aangegeven dat je vaker koud moet gaan douchen. Als je vijf minuten doucht, kost dat 30 liter water. Als je 1 kilo biefstuk eet, is daar 15.000 liter water voor nodig. Dat heeft dus een enorme impact op ons milieu. De minister geeft aan dat het wel ergens op de website staat. Dat heb ik al aangegeven. Het staat ergens weggemoffeld op de website. Minder vlees eten is zo belangrijk, maar het is jarenlang door dit kabinet verzwegen. Ik snap niet dat de minister er nu geen speerpunt van maakt. Dat is zo hard nodig om de klimaatdoelen te halen. Dus op welke manier gaat de minister minder vlees eten zichtbaar maken?

Minister Jetten:

Ik heb echt moeite met woorden als "weggemoffeld", "regie" en de andere termen die mevrouw Teunissen nu gebruikt, want dat insinueert dat ik het thema minder vlees eten bewust geen plek geef in deze campagne. Dat werp ik echt verre van me. Dit kabinet zit hier negen maanden, dus ik laat me ook niet aanpraten dat dit kabinet al jarenlang dit soort tactieken toepast. Dat is gewoon onzin. Ik heb in meerdere debatten en in meerdere brieven als minister voor Klimaat aangegeven dat ons voedsel en onze voedselvoorziening hele belangrijke onderdelen zijn voor het behalen van onze klimaatdoelen en dat ook gedragsverandering daar een cruciaal onderdeel van is.

Ik heb gisteren bij de aftrap van de Nationale Klimaatweek gesprekken gevoerd met een aantal klimaatburgemeesters die volop bezig zijn met meer plantaardig eten. Zij hebben daar hele goede tips en ideeën over. Ze hebben ook hun ervaringen gedeeld over hoe je familie en vrienden die daarmee willen experimenteren, over de drempel kunt helpen om op een positieve manier te ervaren hoe je met meer plantaardig voedsel een positieve bijdrage kunt leveren aan onze planeet. Dat wil ik ook op die manier blijven doen de komende jaren.

Ik snap dat mevrouw Teunissen zoekt naar meer concreetheid voor de komende tijd. Ik heb haar al eerder aangegeven

dat er vanaf 2023 meer publiekscampagnes rondom klimaat en gedragsverandering gaan lopen. De voedselvoorziening en minder vlees eten zijn daar onderdeel van. Zoals ik onlangs in het debat over COP27 heb aangegeven, zijn de minister van LNV en die voor Natuur en Stikstof bezig met de uitwerking van de Nationale Eiwitstrategie, waarbij de verschuiving van dierlijk naar plantaardig voedsel de kern is. Ook daarbij zullen verdere maatregelen vanuit het kabinet worden aangekondigd hoe we dat gaan ondersteunen.

De voorzitter:

Tot slot, mevrouw Teunissen.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Er is deze week een klimaatcampagne. Ik zou de minister willen aanmoedigen: maak minder vlees eten zichtbaar in die campagne. Dat kan vandaag nog geregeld worden.

Minister Jetten:

Heel kort daarop. Ik zal daarnaar kijken. Er zijn namelijk allerlei mooie initiatieven, zoals een Veggie Challenge Team-battle. Daaraan kan je met een team meedoen om meer plantaardig te eten deze week. Dat soort initiatieven, die dus al op de site staan, kunnen we ook op de socials nog een plek geven. Daar ga ik sowieso naar kijken, zeg ik toe aan mevrouw Teunissen.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Teunissen. Ik kijk even of er vervolgvragen zijn. Allereerst de heer Tjeerd de Groot van D66.

De heer Tjeerd de Groot (D66):

We hebben maar één aarde. Als we op deze manier door-eten, eten we gewoon de aarde kaal. Het is simpelweg onmogelijk om 10 miljard mensen te voeden met het dieet dat we nu hebben, waar veel te veel dierlijke producten in zitten. Terecht vraagt de Partij voor de Dieren aandacht voor de regie vanuit de overheid. Vanuit D66 hebben we ook het volgende ingebracht in het coalitieakkoord.

De voorzitter:

Uw vraag?

De heer Tjeerd de Groot (D66):

Waarom gaat de overheid niet duurzaam inkopen, 100% duurzaam, lokaal, biologisch? Hoe staat het daarmee? Want dat is iets wat u concreet kunt doen.

Minister Jetten:

Ik ben sowieso als coördinerend klimaatminister met de minister van BZK in gesprek over in de breedte duurzaam en circulair inkopen door de overheid, niet alleen door de rijksoverheid, maar ook door andere aanbestedende diensten. Hoe kunnen we de komende jaren ervoor zorgen dat we de inkoop veel meer circulair en natuurinclusief organiseren? Dat gaat dus eigenlijk over alles wat we via aanbestedingen inkopen. Ik moet heel even spieken op mijn telefoon voor de correcte term. In juni is het Strategisch

Categorieplan Consumptieve Dienstverlening gepubliceerd. Daarin staat rijksbreed hoe we omgaan met de verduurzaming van de catering binnen de rijksoverheid. Onderdelen daarvan zijn het verhogen van het aandeel biologische en plantaardige eiwitten, het tegengaan van voedselverspilling en kortere ketens bij de inkoop, zodat de voedselinkoop dichterbij de buurt van de gebouwen van de rijksoverheid wordt georganiseerd.

De heer Tjeerd de Groot (D66):

Wanneer kunnen we dan verwachten dat de kantines dit 100% gaan doorvoeren?

Minister Jetten:

Daar kan ik nu niet zomaar uit mijn hoofd op antwoorden, dus daar kom ik op terug.

De voorzitter:

Weet de minister ook wanneer ongeveer hij hierop kan terugkomen?

Minister Jetten:

Dat zal denk ik zijn bij een van de voortgangsbrieven over het klimaatbeleid. Dan neem ik het mee in de stand van zaken van het duurzaam inkopen bij het Rijk.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan kijk ik naar mevrouw Leijten, SP.

Mevrouw Leijten (SP):

Je zal maar naast Tata Steel of naast Schiphol wonen en dan deze Klimaatweek voor je kiezen krijgen, met de boodschap dat je je gedrag moet veranderen. Het is volgens de SP-fractie niet de manier om mensen warm te krijgen voor het klimaat door ze te adviseren om koud te douchen. Kan de minister aangeven waarom hij telkens weer zegt dat het de schuld is van mensen en hun gedrag dat het klimaat ten onder gaat, terwijl de vuile uitstoters en de fossiele industrie nog altijd subsidies van deze regering krijgen ter waarde van ten minste 17,5 miljard?

Minister Jetten:

Het gaat niet goed met het klimaatbeleid wereldwijd. Als we zo doorgaan, komt de opwarming van de aarde uit — ik kom bij uw vraag — op 2,8 graden. Daar koersen we nu op af. Dat betekent dat we een onleefbare planeet doorgeven aan volgende generaties. Er moet dus veel meer gebeuren. En ja, de grootste opgave ligt bij overheden, bij de industrie en bij de elektriciteitssector. Dat zijn namelijk de sectoren die nu de meeste CO₂ uitstoten en die dat heel drastisch naar beneden moeten brengen. In de komende acht jaar moeten we het kantelpunt bereiken en uiterlijk in 2050 moeten we klimaatneutraal zijn. Het grootste deel van onze inspanningen en het beleid is er ook op gericht om de CO₂-uitstoot van de industrie, de elektriciteitsproductie en de overheden versneld naar beneden te brengen. Deze Nationale Klimaatweek gaat alleen ergens anders over. Dit is namelijk een week waarin Nederlanders die op een

positieve manier bezig zijn met duurzamer leven, elkaar kunnen inspireren. Ik zou mevrouw Leijten echt willen uitdagen om de website en de social media te bekijken, maar ook om eens met een aantal van die klimaatburgermeesters in gesprek te gaan. Die vinden wat ze de afgelopen jaren zelf hebben ontdekt over hoe ze hun eigen CO₂-voetafdruk met een andere manier van leven kunnen verminderen namelijk leuk. Zij vinden het leuk om andere mensen daar ook mee te inspireren. Dus deze Nationale Klimaatweek gaat niet over moeten; deze Nationale Klimaatweek gaat over hoe we elkaar kunnen inspireren om ons steentje bij te dragen aan die duurzamere planeet.

De voorzitter:

Dank u wel. De SP heeft al twee vragen gehad, mevrouw Leijten.

Mevrouw Leijten (SP):

Voorzitter, dat is waar. De minister daagt mij uit om op die website te kijken. Die ken ik. Ons verschil van mening zit in de rol die je als overheid moet spelen om juist degenen die het meest vervuilen aan te pakken, in plaats van mensen die toch al enthousiast zijn nog verder te inspireren met allerlei gemeenschapsgeld.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Kröger van GroenLinks.

Mevrouw Kröger (GroenLinks):

Uit de reacties op social media op de Klimaatweek spreekt dat mensen zien dat zij worden uitgedaagd om allerlei dingen te doen — dat is belangrijk — maar dat zij vinden dat de overheid gewoon achterblijft met het zetten van echte stappen, die nodig zijn. Nou was ik echt verbijsterd om te begrijpen dat de minister gister bij een debat over het Belastingplan heeft gezegd dat het kabinet nog een ivo doet, maar dat de minister daarin eigenlijk niet heel veel nieuwe maatregelen verwacht. Dus we doen nog een studie voor extra beleid, terwijl we al met elkaar weten dat er extra beleid moet komen, want we halen die doelen niet en we falen het klimaat.

Minister Jetten:

Ik ga het debat over het Belastingplan niet herhalen, zeker niet met deze zeer beperkte weergave van mevrouw Kröger, maar ik ga wel nog een keer herhalen wat ik net ook tegen mevrouw Leijten zei. Willen we de opwarming van de aarde beperken tot onder de 2 graden, het liefst tot 1,5 graad, dan zit de grootste klimaatwinst de komende jaren bij het terugdringen van de uitstoot in de industrie, in de elektriciteitsproductie en bij de cruciale rol die de overheid — en laten we ook de financiële sector niet vergeten — daarin heeft te spelen. Dus het grootste deel van ons beleid, wet- en regelgeving, CO₂-beprijzing, de hele inzet van het klimaatfonds, is de komende jaren gericht op het zo snel mogelijk verduurzamen van de industrie en de elektriciteitssector in Nederland. Maar dan mogen we nog steeds — dat vind ik echt — ook één week per jaar gewoon stilstaan bij mooie initiatieven die mensen thuis hebben, die gemeentes hebben, die bedrijven hebben, om hier met elkaar ook iets

positiefs van te maken. Want er hangt een hele donkere wolk boven ons hoofd. Je kunt in de hoek gaan zitten en heel pessimistisch zijn over hoe slecht het gaat met de opwarming van de aarde, maar je kunt ook één week per jaar proberen elkaar te inspireren en het op een leuke manier beter te gaan maken met elkaar. Daar draait de Nationale Klimaatweek om.

De voorzitter:

Mevrouw Teunissen, Partij voor de Dieren. Nee, mevrouw Kröger, uw collega ...

Mevrouw **Kröger** (GroenLinks):

Dit antwoord van de minister is geen reactie op mijn vraag ...

De voorzitter:

Ja, maar dat is heel ...

Minister Jetten:

Met alle respect, ik heb gister bijna drie uur bij het debat over het Belastingplan gezeten, waarvan we een halfuur over het interdepartementaal beleidsonderzoek klimaat aan het praten zijn geweest. We gaan de komende tijd ook regelmatig met de Kamer in gesprek over de Klimaatnota. Ik ga hier niet in het vragenuur op een halve samenvatting van het Belastingplan reageren. Dat vind ik geen recht doen aan het belang van het onderwerp.

De voorzitter:

Mevrouw Teunissen, Partij voor de Dieren. Ja, gaat uw gang.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Ik probeer toch af te sluiten met iets positiefs, want de minister zei net dat we minder vlees moeten gaan eten en dat dat voor hem ook geen taboe is. Ik ben heel blij dat hij dat heeft gezegd. Daarnaast vraag ik me af of het dan niet een heel goed idee is om daar concrete doelstellingen over op te nemen in het klimaatbeleid. Is er onderzoek gedaan naar hoeveel minder vlees we moeten gaan eten om de klimaatdoelen daadwerkelijk te halen?

Minister Jetten:

Onderdeel van de uitwerking van de Nationale Eiwitstrategie is de vraag welk percentage we willen dat Nederlanders in 2030 plantaardig eten. Dan zullen we dus ook inderdaad maatregelen moeten uitwerken voor hoe we dat gaan ondersteunen. Een belangrijk onderdeel daarvan is gewoon een heel concreet advies en informatie via publiekscampagnes, zodat we mensen daarbij ondersteunen. Maar ik denk ook aan maatregelen die we in de supermarkt zullen moeten nemen, zodat mensen daar beter geïnformeerd de juiste keuzes kunnen maken. Zo is er vast nog veel meer te bedenken. We zullen daar de komende tijd dus verdere concrete doelen aan moeten verbinden.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Tot slot: gaat de minister daarvoor concrete doelen opstellen en wanneer komt hij daar dan mee?

Minister Jetten:

De verdere uitwerking van die Nationale Eiwitstrategie komt volgens mij nog eind dit jaar. De gedragscampagnes worden sowieso een groot onderdeel bij het vaststellen van het volgende klimaatprogramma in het komende voorjaar. De komende tijd krijg ik ook nog advies van de gedragswetenschappers over hoe we meer plantaardig voedsel daar een belangrijk onderdeel van kunnen maken.

De voorzitter:

Mevrouw Teunissen vroeg ook of er concrete doelstellingen zijn.

Minister Jetten:

Die uitwerking van de doelstellingen zit dus in de Nationale Eiwitstrategie, die vanuit LNV komt, maar ik zal zelf in het volgende klimaatprogramma aangeven hoe ik die gedragscomponent daarin meeneem.

De voorzitter:

Ik interpreteer dat als een ja voor mevrouw Teunissen. Ik dank de minister voor Klimaat en Energie voor zijn aanwezigheid in de Kamer.

Minister Jetten:

Dank u wel.